

پایه نهم

بخش اول

هنرهای تجسمی

اهمیت و کاربرد طراحی در زندگی

درس اول

اهداف درس

- آشنایی با دو مفهوم طراحی به معنی ترسیم و طراحی به معنی سازماندهی و برنامه‌ریزی
- آشنایی با نقش پیش طرح (اتود) در طراحی

انتظارات عملکردی

- یک وسیله طراحی شده را نقد و بررسی، و بهینه‌سازی کنند.
- به منظور ساخت یک پاکت نامه پیش طرح (اتود) بزنند.
- یک پاکت نامه بسازند.

شرح موضوع

دو هدف عمده در این درس منظور شده است :

۱ هدف اول : آشنایی دانش‌آموزان با دو معنای متفاوت واژه طراحی

(الف) طراحی به مفهوم ترسیم^۱ و به تجسم در آوردن که معادل آن کلمه Drawing است.

۱- لازم به ذکر است که امروزه یک شاخه مستقل هنری به عنوان طراحی محض وجود دارد که طراحی را از قالب ترسیم صرف و پیش‌تمرینی برای نقاشی خارج می‌کند و به مسائلی همچون ترکیب‌بندی، تأکیدات بیانی خط، فرم، بافت و دیگر اتفاقات بصری می‌پردازد.

ب) طراحی به مفهوم سازمان‌دهی و برنامه‌ریزی که به‌طور غیردقیق معادل فارسی کلمه Design است و در ادامه مطلب برای سادگی بیان آن را به‌صورت «دیزاین» به‌کار می‌بریم.

طراحی به مفهوم Drawing، کشیدن و ترسیم کردن است. حال موضوع طراحی واقعی باشد یا ذهنی، تفاوتی نمی‌کند. در اینجا مهم ترسیم و ثبت شکل مورد نظر است. ترسیم کردن می‌تواند با ابزار متفاوتی صورت بگیرد؛ از مداد و کاغذ تا حرکت یک تکه چوب روی ماسه‌های ساحل و یا حتی حرکت نور چراغ قوه در فضای تاریک (تجربه‌ای که توسط پیکاسو انجام شد)^۱.

۲ هدف دوم: آشنایی دانش‌آموزان با نقش و کارکرد پیش طرح و اتود در هر کار هنری و به‌عنوان ابزاری مفید برای تجسم نظرها و حک و اصلاح مداوم آنها تا رسیدن به نتایج مطلوب است.

۱- آشنایی با واژه طراحی

می‌توان گفت طراحی از نوع «دیزاین» به معنی «به‌وجود آوردن، طراحی هر چیزی است که انسان به‌صورت خلاقانه ایجاد می‌کند»؛ به‌طور مثال طراحی چیدمان منزل شخصی، کمد لباس‌ها، مسیر حرکت از منزل تا محل کار. به‌طور کلی همه این طراحی‌ها مفهوم دیزاین یا طراحی را با خود به همراه دارد. طراحی به مفهوم «دیزاین»، سازمان‌دهی و تشکیل ساختارهای کلی و جزئی برای رسیدن به هدفی مشخص است. این عمل به‌صورت تخصصی‌تر به طراحی شهری، طراحی مد، طراحی دکور، صفحه‌آرایی، طراحی جلد، ... گفته می‌شود. توجه به این نکته حائز اهمیت است که در صنعت امروز، برای ساخت وسایل، تخصص‌های متعددی ترکیب می‌شود تا محصولی به‌دست آید. دیزاینر کسی است که بین این بخش‌ها پیوند برقرار می‌کند و به کار آنها نظارت دارد. به بیان استاد فرشید مثقالی، دیزاین در واقع پیدا کردن راه حل خلاقانه است و شخص «دیزاینر» مسئله حل‌کن خلاق است.

نتیجه مهمی که از مبحث دیزاین گرفته می‌شود و لازم است هنگام آموزش مورد توجه و تأکید قرار گیرد، این است که تصور دانش‌آموزان نسبت به هنر از موضوع تزیینی و غیر ضروری تغییر کند و متوجه شوند که در دنیای امروز در رشته‌های مختلف دیزاین، هنرمندان نقش مهمی دارند و کار آنها بخش‌های مختلفی از مکان‌ها و محیط زندگی، وسایلی که استفاده می‌کنند و حتی فضاهای مجازی را در بر می‌گیرد.

فرایند تدریس

یکی از روش‌های آموزش برای ادراک بهتر موضوع دیزاین، این است که از دانش‌آموزان خواسته شود

۱- برای گسترش دید و تحریک خلاقیت دانش‌آموزان، ضروری است که معلم محترم توضیحاتی در این موضوع ارائه کند و در صورت صلاح‌دید از آنها بخواهد اگر می‌توانند نظر دیگری را در این مورد ارائه کنند.

به موضوعات ساده و پیچیده محیط اطراف خود نگاه کنند و آنها را از نظر دیزاین مورد تحلیل قرار دهند.
گام اول : نیمکتی که دانش‌آموزان روی آن نشسته‌اند، خود یک نمونه از دیزاین است که ممکن است خوب یا بد انجام شده باشد. معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد تا با همفکری در گروه آن را مورد تحلیل قرار دهند. برای هدایت دانش‌آموزان پرسش‌های زیر را مطرح می‌کند :

■ آیا ارتفاع سطح آن مناسب است؟ چه مسائلی در این مورد باید در نظر گرفته شود؟
 ■ آیا سطح روی نیمکت دارای شیب است؟ چرا؟ اگر دارای شیب است، آیا باعث سر خوردن مداد یا دیگر وسایل می‌شود؟ برای حل این مسئله چه تدبیری اندیشیده شده است و چه پیشنهادهای دیگری می‌توان ارائه کرد؟
 طرح پرسش‌های کلی چالش برانگیز زیر برای هر دیزاینی مطرح است :

■ برای چه هدفی ساخته شده است؟
 ■ آیا طرح کنونی این هدف را برآورده می‌کند؟
 ■ از چه اجزایی تشکیل شده است؟
 ■ آیا طراحی هر جزء و ترکیب کلی مناسب است؟ (جنس، ابعاد، شکل، زاویه‌ها و...) و در یک جمع‌بندی، نقاط ضعف و قوت طراحی فعلی چیست؟
 ■ ساخت آن توسط چه صنعتگر یا هنرمندی انجام شده است؟
 ■ چه پیشنهادی برای بهتر شدن آن دارید؟
 ■ آیا می‌توانید طرح بهتری ارائه کنید؟

گام دوم : نمونه دیگر دیزاین رحل قرآن است دانش‌آموزان با مشورت و همفکری در گروه به پرسش‌ها پاسخ می‌دهند و نتیجه را به کلاس ارائه می‌کنند.

تمامی پرسش‌های قبلی برای این وسیله نیز کاربرد دارد. رحل قرآن یکی از وسایلی است که در طراحی آن با ساده‌ترین روش، هدف اصلی برآورده شده است؛ به‌طور مثال به راحتی جمع می‌شود و نگهداری آن فضای کمی را می‌طلبد؛ سطح آن به گونه‌ای است که امکان تزیینات متناسب با موضوع را می‌دهد. معلم محترم با توجه به شهر و محل سکونت دانش‌آموزان می‌تواند ابزارهای بومی مورد استفاده را نیز مثال بزند.
گام سوم : از دانش‌آموزان خواسته شود در گروه‌های سه نفری یک وسیله (جامدادی یا هر وسیله دیگر) را انتخاب کنند و تحلیل‌های گفته شده را روی آن انجام دهند و در صورت توان، پیشنهادهای خود را برای بهبود آن طرح ارائه کنند.

گام چهارم : دو یا سه نوع طراحی ساخته شده از یک وسیله را انتخاب، و مزایا و معایب آنها را با هم مقایسه کنند (لیوان‌های متفاوت و یا صندلی‌های متفاوت).

گام پنجم : در انتها، خروجی این فعالیت می‌تواند به صورت یک پوستر دیواری شامل متن و تصویر

ارائه شود. پوستری که دارای بخش‌های زیر است :

۱ تصویر موضوع انتخابی

۲ متن پرسش‌ها به صورت دسته‌بندی شده و در صورت امکان به همراه توضیحات

۳ راهکارهایی برای بهینه‌سازی محصول

۴ در صورت امکان طرحی از محصول جدید.

آنچه در اینجا اهمیت دارد، یادگیری چگونگی تفکر، تحلیل و افزایش دقت و موشکافی در محیط اطراف متناسب با موضوع دیزاین است.

گام ششم : معلم برای آشنایی با دیزاین در معماری ایرانی می‌تواند یکی از ویژگی‌های معماری ایران را انتخاب کند و از گروه‌ها بخواهد که در مورد آن تحقیق کنند؛ مانند کوتاه بودن درب ورودی زورخانه‌ها، کوبه‌های در منازل، بادگیرهای مناطق کویری، جدا بودن قسمت‌های ساختمان به اندرونی و بیرونی و

شرح موضوع

هدف دوم : پیش طرح یا اتود

پیش طرح یا اتود، ابزاری در خدمت دیزاین است. اتود یا پیش طرح، طراحی‌های سریع و بدون وارد شدن به جزئیات دقیق است در جهت اینکه دیزاینر بتواند افکار خود را در برابر دیدگان مجسم کند و آنها را مورد تحلیل و بازبینی قرار دهد. هر اثر هنری در ابتدا به صورتی مبهم در ذهن هنرمند شکل می‌گیرد و به وسیله اتود است که او می‌تواند به تدریج این ذهنیت را هویتی شفاف‌تر و واضح‌تر ببخشد. اتودها از کلی‌ترین شکل‌ها آغاز، و رفته رفته به مراحل جزئی‌تر ختم می‌شود. در متن کتاب، مثال‌هایی در مورد نقاشی و معماری آورده شده و لازم است در کلاس، مسیر کل به جزء مورد تأکید قرار گیرد. همچنین اتودهای استادان بزرگ نشان می‌دهد که آنها هم اشتباهات زیادی در مرحله پیش طرح انجام داده، و مرتب آنها را اصلاح کرده‌اند. درک این نکته برای دانش‌آموزان سودمند خواهد بود که درست‌ترین فکر همیشه در لحظه اول به ذهن خطور نمی‌کند؛ بلکه بسیاری از کارهای با ارزش هنری به تدریج و با ممارست زیاد هنرمند در تغییر و اصلاح افکار اولیه شکل گرفته است. چنانچه این پرسش به میان آید که فرق طراحی با اتود یا پیش طراحی چیست، می‌توان گفت که اتود، مراحل اولیه طراحی به شمار می‌رود؛ زمانی که کلی‌ترین شکل‌ها روی کاغذ یا به روش‌های دیگر تجسم می‌یابد.

از آنجا که اتود زدن، نیازمند مهارت در طراحی است و نمی‌توان انتظار داشت که دانش‌آموزان از عهده این کار برآیند، لازم است هنگام تمرینات عملی، تأکیدی بر کیفیت اتودها صورت نگیرد؛ بلکه تأکید اصلی بر مفهوم اتود و یادگیری حرکت از کل به جزء مد نظر باشد.

فرایند تدریس

گام اول: از دانش‌آموزان خواسته شود تا یک پاکت نامه طراحی کنند. (هدف این تمرین آشنایی دانش‌آموزان با چگونگی ایجاد پاکت، با اتود زدن است.)

گام دوم: برخی از پرسش‌های قبل از شروع ساخت:

۱ چه ابعادی برای پاکت مناسب است؟ در پاسخ باید دید که برای چه منظوری ساخته می‌شود. پول؟ نامه؟ اشیای ریز؟ کارت تبریک یا دعوت؟ در واقع پرسش در مورد محتویات پاکت، سؤالی مقدماتی‌تر و اساسی‌تر نسبت به پرسش در مورد ابعاد پاکت است.

۲ کاغذی که برای ساخت پاکت انتخاب می‌کنیم از چه جنس و دارای چه ضخامتی باشد؟ در پاسخ، لازم است دوباره نوع کاربرد آن را بررسی کنیم.

۳ چه مقدار هزینه برای این منظور در نظر گرفته شده است؟

۴ چه رنگ یا طرحی برای آن به کار ببریم؟

۵ اطلاعات فرستنده کجا، چگونه و با چه نوع طراحی روی

آن درج شود؟

اتود دانش‌آموز از پاکت

گام سوم: روش اول اتود زدن، دانش‌آموزان نقشه گسترده پاکت نامه را روی کاغذ تجسم، و با توجه به پیش طرح و رفع اشکالات احتمالی به ساخت طرح اقدام می‌کنند.

گام چهارم: روش دوم اتود زدن، ساخت نمونه کوچک به وسیله کاغذ و قیچی است. اگر دانش‌آموزی بدون قیچی و به روش پاره کردن دستی کاغذ، سعی کند به‌طور خیلی سریع این موضوع را بررسی کند که چگونه پاکت ساخته می‌شود در واقع مفهوم اتود را درست درک کرده است. اتود یا پیش‌طرح، هرگونه اقدام عملی است تا بتوان فکر و ذهنیت را بررسی و اجرا کرد. به همین ترتیب هرگونه طراحی غیردقیق و سریع و آزمایشی در مورد چگونگی کار، ارزشمند است.

مرحله سوم، گسترده پاکت

مرحله دوم، پیش‌بینی اجزا

مرحله اول، حرکت از کل به جزء

مرحله چهارم، طراحی در پاکت

همان طور که بیان شد در دیزاین حرکت از کل به جزء است. در این مثال کلی ترین قسمت پاکت نامه، که اصلی ترین جزء آن هم هست، یک کاغذ تا شده است که می تواند نامه را در دل خود جای دهد. (برای راهنمایی دانش آموزان می توان ابتدا یک کاغذ مربع شکل را از وسط تا کرد و یک نامه تا شده یا یک برگه باریک را در آن جای داد. در این صورت اصل پاکت نامه درست شده است. در پاکت و اینکه دیواره ها چگونه به هم متصل شود به چگونگی طراحی فرد بستگی دارد).

نکته: در این تمرینات توجه به دیزاین و اتود و اجرای این مراحل حائز اهمیت است. اگر ابتدا از دانش آموزان بخواهید که شروع به ساخت پاکت کنند، تمرین به سوی نوعی کاردستی پیش می رود. هر چند ممکن است نتایج خوبی داشته باشد، از برنامه محتوایی کتاب، فاصله خواهد گرفت؛ لذا در راستای اهداف درس، قبل از شروع کار لازم است قدری درباره پاکت، کاربرد و انواع آن صحبت کرد و دانش آموزان را در این مباحثه مشارکت داد. بحث های فرعی مرتبط نیز سودمند است؛ به طور مثال تفاوت میان پاکت (معمولاً یک بار مصرف) و کیف (برای مصارف طولانی مدت). هر چه بتوان این مباحثه گروهی را فعال تر و متنوع تر کرد برای ادراک دانش آموزان مفیدتر خواهد بود. در صورت امکان، همراهی نمونه های واقعی و تصاویر می تواند در ملموس تر شدن مطالب تأثیر مثبت داشته باشد.

گام چهارم: نمونه کارها در کلاس به نمایش گذاشته شود و مورد بررسی و نقد قرار گیرد.
پیشنهادهایی برای طراحی وسایل دیگر: ساخت برگه گیر رومیزی، ساخت نگهدارنده گوشی همراه هنگام شارژ، طراحی لباس

گام پنجم: مربع ها و دایره، این تمرین، بیشتر برای تجربه پیش طرح و اتود، طرح ریزی شده است. راه حل این تمرین، قرار دادن مربع ها روی هم و منطبق کردن کامل آنها بر هم است و سپس چرخاندن مربع ها حول محوری فرضی که از مرکز آنها می گذرد. بدین ترتیب شکلی شبیه به یک ششمسه با ۳۲ وجه ایجاد می شود. این شکل بهترین حالت قرارگیری مربع ها برای نزدیک شدن به دایره است. آنچه در این تمرین مهم است، چگونگی اتود زدن برای حل مسئله است. این اتودها به هر دو صورت بیان شده (ترسیمی یا ساخت ماکت)، ممکن است انجام گیرد.

طراحی از اشیا

درس دوم

هدف درس

■ آشنایی با طراحی با مفهوم ترسیم

انتظارات عملکردی

- در طراحی، تناسبات را رعایت کنند و فضاها را منفی را در نظر بگیرند.
- حجم‌ها را به شکل‌های هندسی ساده تبدیل کنند.
- از اشیا طراحی کنند.

شرح موضوع

همان‌طور که ملاحظه فرمودید در درس اول، تأکید اصلی بر معنای دیزاین در طراحی بود. این درس به طراحی در معنای ترسیم اختصاص دارد. این نوع طراحی مهارتی است که دوره آموزشی آن، زمانی بیش از چند جلسه کلاس درسی نیاز دارد؛ اما به دلیل اینکه دانش‌آموزان در آستان انتخاب رشته قرار دارند، آشنایی با این مهارت ممکن است در تصمیم‌گیری آنان مؤثر باشد. به علاوه طراحی مهارتی است که باعث تقویت تجسم می‌شود و برای هر فرد در هر رشته‌ای سودمند است.

یادگیری مهارت طراحی نیازمند تمرین و پرورش در سه سطح مختلف است: **۱ چشم و ذهن** **۲ تقویت دست و ترسیم خطوط** **۳ احساس درونی**

۱ چشم و ذهن: در این سطح در واقع یادگیری چگونه دیدن، مورد تمرین قرار می‌گیرد؛ برای اینکه تصویری دقیق از موضوع مورد طراحی در ذهن شکل بگیرد.

۲ تقویت دست و ترسیم خطوط: دانش‌آموز با تمرینات متعدد از روی الگو و یا تمریناتی که تا حدی حالت ترسیمی‌تری دارد، مهارت خود را در کشیدن خطوط مختلف تقویت می‌کند تا دست و انگشتان بتواند از چشم و ذهن پیروی کند. حرکات و تمرینات دست بهتر است از حرکت انگشتان تا حرکت از مج دست و سپس حرکت از آرنج و کتف گسترش یابد.

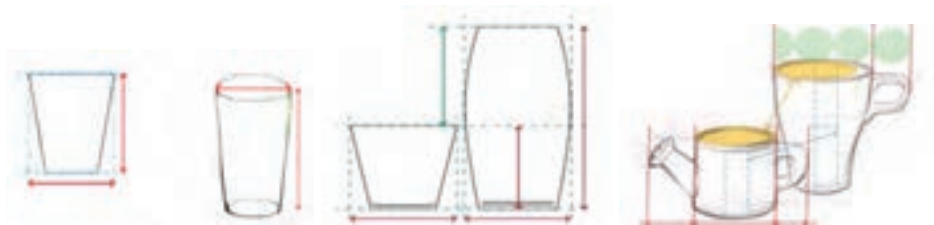
۳ احساس: در این مرحله، تلاش می‌شود تا دانش‌آموز بدون جداسازی دقیق میان دیدن و ترسیم کردن،

پیوندی درونی میان این مراحل ایجاد کند. در این سطح از او خواسته می‌شود تا بدون ترس و مراقبت و سواس گونه از قواعد، اندازه‌ها و نسبت‌ها، شروع به طراحی کند و با تکرار خطاها و اصلاح کردن خطاها، هماهنگی درونی تری را میان ذهن و دست جست‌وجو کند.

فرایند آموزش

همان‌طور که در کتاب بیان شد، یادگیری طراحی به یادگیری چگونه دیدن وابسته است. چگونه دیدن توسط طراحان مختلف به روش‌های متفاوتی توضیح و آموزش داده شده است. در این درس به سه مورد از مهم‌ترین آنها اشاره شده است :

گام اول (تقویت دیدن) : تمرین اول، تشخیص و رعایت تناسبات و اندازه‌ها
طراح در مرحله اول باید بتواند نسبت اندازه قسمت‌های مختلف موضوع را در مقایسه با هم تشخیص دهد. برای این منظور می‌توان از یک لیوان ساده شروع کرد. دانش‌آموز باید بتواند ارتفاع آن را در نسبت با عرض بسنجد. در مرحله بعد دو یا چند لیوان متفاوت با هم مقایسه، و نسبت‌های هریک با دیگری مقایسه شود. به تدریج این عمل را با حجم‌های پیچیده‌تر نظیر انواع بطری‌ها و ظروف انجام می‌دهند. در مراحل بعدی مجموعه‌ای از

سمت راست اثر دانش‌آموز و چگونگی بررسی نسبت‌ها

در تصویر صفحه ۱۹ کتاب دانش‌آموز دایره‌های سبز نشان دهنده پهنای دستگیره لیوان، سطوح زرد پهنای دهانه آب‌پاش و خط چین آبی معرف ارتفاع آب‌پاش است. با انتقال و مقایسه این اندازه‌ها در جای جای طراحی به تدریج چشم دانش‌آموز با این مهارت خو می‌گیرد و درک بهتری از نوع نگاه طراحانه و درک تناسبات خواهد یافت.

ظروف در کنار هم مورد تمرین و تحلیل نسبت‌ها و اندازه‌ها قرار گیرد. (مشابه تمرین کتاب).
پیش از شروع طراحی، صحبت‌های شفاهی در مورد تحلیل نسبت‌ها و اندازه‌ها و مشارکت دانش‌آموزان در بحث بسیار مفید خواهد بود و باعث می‌شود حساسیت آنها نسبت به دیدن و تحلیل کردن تناسبات افزایش یابد. (در این قسمت، شکل موجود در کتاب در مورد تناسبات بهتر است توضیح داده شود).
هنگام و پس از طراحی، توضیحات روی کار نیز مفید است. (در جهت جلوگیری از تضعیف انگیزه

مبتدیان، لازم است پیوسته گوشزد شود که رعایت تناسبات به راحتی و در کوتاه مدت به دست نمی آید و به زمان کافی نیاز دارد.

گام دوم: ساده کردن حجم ها. ساده کردن حجم ها به شکل های هندسی ساده تر، یکی دیگر از شیوه های چگونه دیدن است. چنانکه در شکل کتاب ص ۱۹ ملاحظه می شود، اشیا را می توان در ذهن به ترکیبی از شکل هایی قابل فهم تر نظیر مربع، مستطیل، مثلث، دوزنقه و ... تبدیل کرد. این کار هم به درک شکل اشیا کمک می کند و هم در تشخیص اندازه ها و نسبت ها مؤثر است.

ساده کردن حجم ها به شکل های هندسی ساده

با برش می توانید درک بهتری از تبدیل موضوع به شکل های ساده تر ایجاد کنید.

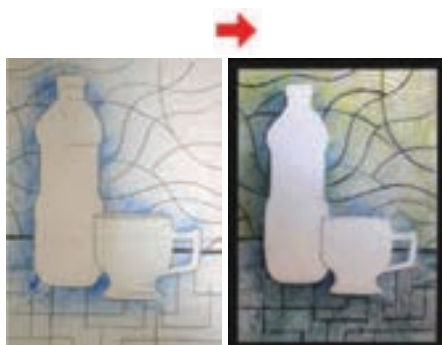

گام سوم: فضاهای خالی (که در گذشته فضای منفی نامیده می شده است) به تقویت دید طراح کمک مهمی می کند. در این روش خطوط کناری اشیا بهتر ادراک می شود؛ زیرا خطوط کناری، مرز مشترک اشیا با فضای اطراف آنهاست. بنابراین دیدن فضای اطراف و دقت روی شکل آنها به دیدن خود اشیا کمک می کند. همان طور که تناسبات هر چیز مهم است، تناسبات شکل فضاهای خالی هم مهم است. این دو در واقع دو روی یک سکه است. اگر فضای خالی میان دستگیره یک فنجان و بدنه آن به درستی طراحی شود، خود دستگیره هم درست طراحی شده است و بالعکس.

هنگام طراحی از روی الگو، از دانش آموزان خواسته شود به طور مستقیم بخش هایی از فضای خالی را طراحی کنند. که در تقاطع با شکل ها قرار گرفته است.

گام چهارم: کار روی عکس: دانش آموزان به دلخواه، تصویری را انتخاب کنند و به رنگ آمیزی یا هاشور زدن فضاهای خالی آن بپردازند.

گام پنجم: در مرحله بعدی فضاهای خالی را برش بزنند، تصویر باقیمانده را روی یک کاغذ یا مقوای سفید بچسبانند و سپس با مشاهده و تخمین شکل و اندازه فضاهای خالی با برش هایی از کاغذ یا مقوای رنگی، اطراف تصویر را پر کنند.

گام ششم : (تقویت دست و ترسیم خطوط)
 بافت‌های تصویری تصاویر ص ۲۴ و ۲۵ کتاب
 دانش‌آموز برای تقویت دست مناسب هستند در
 شکل مقابل، دو یا چند حجم در قاب چسبانده شده
 و فضای منفی اطراف، توسط بافت‌های تصویری
 پر می‌شود.

گام هفتم : (تمرینات حسی) تمرین طراحی بدون دیدن سطح کار ص ۲۳ کتاب دانش‌آموز (چشم تنها
 به الگو دوخته می‌شود.) یک تمرین مناسب و در غالب اوقات جذاب برای دانش‌آموزان است. این تمرین
 علاوه بر اینکه قدرت درک خطوط کناری اشیاء را افزایش می‌دهد، موجب می‌شود تا دست و ذهن به یکدیگر
 نزدیک‌تر و هماهنگ‌تر شود.

از دانش‌آموزان خواسته شود تا احساس کنند دستشان روی لبه اشیاء را لمس می‌کند. در این تمرین
 دانش‌آموزان نباید نگران تناسبات باشند؛ هر چند به‌طور طبیعی به این موضوع می‌اندیشند. تا حد امکان
 نوک قلم نباید از سطح کاغذ برداشته شود و نسبت به طراحی معمول، کمی فشار قلم روی کاغذ افزایش یابد.

ترکیب بندی

درس سوم

هدف درس

■ آشنایی با ترکیب بندی در محیط زندگی و آثار هنری

انتظارات عملکردی

■ یک اثر با ترکیب بندی رنگی صحیح ایجاد کنند.

شرح موضوع

ترکیب بندی موضوعی است که همچون دیزاین، کاربرد گسترده‌ای دارد؛ از جمله در هنرهای زیبا، در صورت ظاهری مصنوعات انسانی در فضاهای مسکونی و اداری و همین‌طور فضاهای شهری.

شلوغی شهر و آلودگی‌های بصری در اصل به عدم هماهنگی اجزا و عناصر دیداری با یکدیگر و در نسبت با کل مجموعه مربوط است. به همین طریق ممکن است ناهماهنگی در عناصر فضای خانه یا محل کار، شرایطی غیر قابل تحمل و یا نامطلوب ایجاد کند.

به این دلیل، درس سوم طراحی به موضوع ترکیب بندی اختصاص یافته و هدف اصلی آن در مرحله نخست افزایش حساسیت دانش‌آموزان نسبت به ترکیب بندی در محیط زندگی خود، و در مرحله دوم، آشنایی آنان با ترکیب بندی در تصویر و ذکر برخی قوانین آن است.

انسان خواسته یا ناخواسته، آگاهانه یا ناخودآگاه با ترکیب بندی در تماس است و بی‌اینکه نامی بر آن بگذارد در طول روز بارها به ترکیب بندی می‌پردازد؛ به‌طور مثال، هنگامی که وسایل روی میز یا لوازم خانه را نظم و ترتیب می‌دهد، موها یا لباس خود را شکل می‌دهد، به چیدمان و تزئین سفره غذا مشغول است و کارهایی مانند آن.

می‌توان گفت: ترکیب بندی چگونگی قرارگیری اجزا نسبت به هم و نسبت به مکان مشخص است. در یک اتاق که دارای وسایل مختلف است، چگونگی قرارگیری آنها، مشخص‌کننده ترکیب بندی اتاق است. همین موضوع در مورد یک میز و وسایل روی آن صادق است. در فضای داخلی یک خودرو، محل قرارگیری صندلی‌ها، فرمان، داشبورد و پدال‌ها، از پیش تعیین شده است؛ اما شکل، جنس، رنگ

و اندازه‌ها، مسائلی است که طراح داخلی خودرو می‌تواند و باید به آن توجه کند؛ لذا مشاهده می‌شود که در موضوع ترکیب‌بندی همواره با اجزای مختلفی سر و کار داریم که باید نسبت به یکدیگر و نسبت به کلیت مکان یا فضایی مشخص، نظم و ترتیب داده شود. در تصویر دو نوع جارو برقی با هم مقایسه شده است. در این دو نمونه، اجزای یکسان با حالت‌های مختلفی در کنار یکدیگر قرار گرفته، و طراح یا طراحان با تغییراتی در اندازه و شکل به دو ترکیب‌بندی متفاوت دست یافته‌اند. فضای ترکیب‌بندی در اینجا محدوده کناری بدنه جارو برقی است و کلیدها، سوراخ‌های خنک‌کننده، لوگو و نام وسیله و... باید نسبت به این محدوده، نظم داده شود؛ ضمن اینکه مکان و شکل اجزا در نسبت با یکدیگر

نیز سنجیده و بررسی می‌شود. این گونه مثال‌ها که دو نمونه نزدیک به هم را مقایسه می‌کند در شروع کار برای بحث ترکیب‌بندی مناسب‌تر خواهد بود؛ زیرا مقایسه، ادراک آسان‌تری را برای دانش‌آموزان فراهم می‌آورد. در کتاب روی مسئله کارایی در کنار زیبایی صحبت شده است. در مثال جاروبرقی، ممکن است طراح تشخیص دهد که کلید خاموش روشن و کلید جمع‌کننده سیم را در کنار هم قرار دهد و به جای ابعاد پهن، آنها را به دایره‌هایی کوچک تبدیل کند. در اینجا زیبایی در ترکیب‌بندی رعایت شده است، اما کارایی وسیله، کاهش می‌یابد؛ زیرا شخص ایستاده، که قصد دارد به وسیله پا از این کلیدها استفاده کند، دچار مشکل می‌شود. از این رو لازم است که هنرمند در درجه نخست، کارایی را مد نظر داشته باشد (اصولی که در مرحله دیزاین تعیین می‌شود) و سپس به هماهنگی و زیبایی بپردازد.

فرایند آموزش

گام اول: از دانش‌آموزان خواسته شود تا با مشورت با گروه، تعریفی در مورد ترکیب‌بندی ارائه کنند.

گام دوم: گروه‌ها تصاویر جارو برقی، ص ۲۶ کتاب را مورد تحلیل و بررسی قرار دهند و به این سؤالات

پاسخ دهند:

- ترکیب‌بندی آن چگونه است؟
- آیا می‌توانست به گونه دیگری باشد؟
- محاسن و معایب ترکیب‌بندی فعلی چیست؟
- چگونه می‌توان آن را بهبود بخشید؟

بهرتر است به دانش‌آموزان تأکید کرد که در رویارویی با هر اثر، باید با طرح این پرسش‌ها به بررسی ترکیب‌بندی آن بپردازند.

گام سوم: در انتها از دانش‌آموزان خواسته شود تا با توجه به این دیدگاه‌ها، نمونه‌هایی را پیدا کنند و به دلخواه در کلاس توضیح دهند (جامدادی، تراش و...).

فرایند تدریس: ترکیب‌بندی در تصویر

در یک تصویر، ترکیب‌بندی: «چگونگی قرارگیری اجزای تصویر نسبت به یکدیگر و نسبت به کادر» است.

اجزای تصویر شامل عناصر بصری خط، نقطه، سطح یا شکل، رنگ، بافت و تیره و روشنی است (تحت عنوان الفبای تصویر در سال‌های گذشته).

برای ترکیب‌بندی مطلوب در تصویر، قواعدی کلی هست که به عنوان دانش پایه برای ترکیب‌بندی مورد استفاده قرار می‌گیرد. باید توجه کرد که در کار هنری به معنای مدرن هیچ‌گاه قواعد، قطعیت مطلق، ندارد و هنرمند آزاد است در مواقع لزوم آنها را تغییر دهد و یا از آنها پیروی نکند؛ اما در مراحل آموزشی بر رعایت آنها تأکید می‌شود تا هنرجو مورد تربیت پایه‌ای قرار گیرد و شناخت علمی پیدا کند.

قواعد مختلف با بیان‌های متفاوت در منابع هنری، ارائه می‌شود که به اختصار آنها را نام می‌بریم:

۱ تعادل

۲ هماهنگی (وحدت)

۳ تکرار یا وزن

۴ تأکید

۵ انواع کنتراست یا تضاد (تیره روشنی، رنگ‌ها، تجمع و تفرق و...)

۶ حرکت

۷ تنوع

با توجه به اینکه زمان کافی برای پرداختن به همه قواعد وجود ندارد در این درس به دو مورد اشاره شده

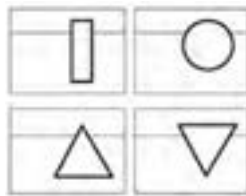
است: ۱ تأکید ۲ تعادل.

تأکید موضوعی است که درک آن برای این سطح و شرایط سنی آسان‌تر است و تعادل (در پایه هشتم، درس سوم طراحی به آن اشاره شده است). جزو اساسی‌ترین اصولی است که در هر ترکیب‌بندی باید به آن پرداخت؛ اما پیش از اینکه به این دو قاعده بپردازیم، لازم است دانش‌آموزان با صورت مسئله ترکیب‌بندی آشنایی بیشتری پیدا کنند.

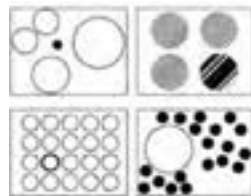
فرایند تدریس

پرسش و پاسخ : در کتاب، تعدادی پرسش‌های تصویری ارائه شده است (ص ۲۹) که درک و پاسخ آنها پیچیده نیست و باعث می‌شود بتوانید مباحثه گروهی کنید و دانش‌آموزان به پیدا کردن پاسخ ترغیب شوند. پس از هر پاسخ در مورد چرایی آن تحلیل و بررسی کنید؛ بدین ترتیب دانش‌آموزان متوجه می‌شوند که در هر ترکیب‌بندی با چه مسائل و پرسش‌هایی روبه‌رو هستند.

گام اول : معلم برای آشنایی دانش‌آموزان با اولین تأثیرات ترکیب‌بندی و زبان تصویری، از دانش‌آموزان می‌خواهد تا به تصویر ص ۲۹ توجه کنند و به پرسش‌های کتاب با همفکری گروه پاسخ دهند.

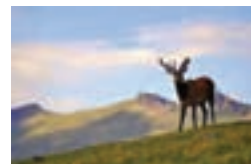
در این تصویر احساسی که شکل‌ها القا می‌کنند، مهم است.

در این تصویر تأکید و تمایز مطرح است.

می‌توان مسیری برای حرکت چشم مخاطب در نظر گرفت (هدایت آگاهانه مخاطب).

در یک ترکیب‌بندی، چگونگی تقسیم فضاها و عناصر نسبت به کادر، می‌تواند در حس خوشایند یا ناخوشایند بیننده مؤثر باشد.

گام دوم : در این مرحله از گروه‌ها خواسته می‌شود تا تصاویر ص ۳۱ را بررسی، و نقاط تأکید را در تصاویر پیدا کنند و در مورد آن توضیح دهند. (در این قسمت تلاش شده است تصاویر مربوط به عکاسی، طراحی، گرافیک و نقاشی آورده شود تا دانش‌آموز با انواع قالب‌های تصویری روبه‌رو، و متوجه شود که ترکیب‌بندی در هر نوع هنر تصویری مورد اهمیت است.)

گام سوم : از گروه‌ها خواسته شود تا به هر نحو و وسیله ممکن، تأکید را نشان دهند. (به‌طور مثال ممکن است یک گروه پنج نفری به جلوی کلاس بیایند و در چگونگی ایستادن خود ترتیبی ایجاد کنند که یکی از آنها توجه بیشتری را به خود جلب کند و از لحاظ بصری مورد تأکید قرار گیرد. چهار نفر ایستاده و یک

نفر نشسته، چهار نفر رو به شاگردان و یک نفر در جهت عکس، چهار نفر کتابی در دست و یک نفر دست در جیب و)

گام چهارم : موضوع تعادل از یک سو بسیار اساسی است و از سوی دیگر درک و تمرین آن سخت است. در اینجا نیز مسئله به صورت پرسشی مطرح شده است.

ابتدا معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد تا با توجه به تصاویر ص ۳۲ کتاب دانش‌آموز با همفکری گروه، توضیحاتی در مورد انواع تعادل ارائه کنند.

گام پنجم : دانش‌آموزان به صورت گروهی تمرین «طراحی کنید» در ص ۳۳ کتاب دانش‌آموز را انجام دهند.

گام ششم : کارها به نمایش گذاشته می‌شود و دانش‌آموزان در مورد کارها صحبت می‌کنند، و مطالب با توضیحات معلم کامل می‌شود.

گام هفتم : در بخش پایانی تمرین اول ص ۳۳ در تجربه‌های بیشتر توسط گروه‌ها انجام گیرد.

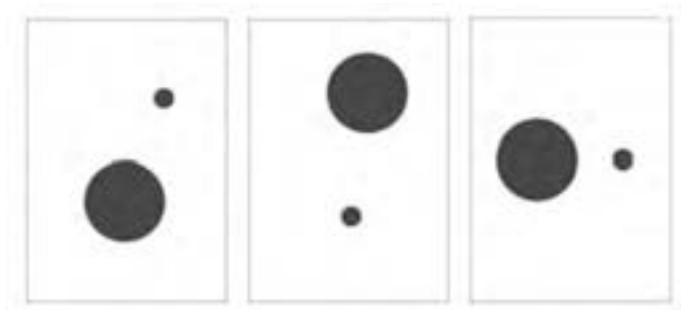
لازم است دانش‌آموز، سطوح مختلف را با رنگ‌های متفاوت، رنگ‌آمیزی کند. آنچه مهم است درگیر شدن دانش‌آموز با جایگذاری مناسب رنگ‌ها در کنار یکدیگر است. ایجاد تعادل رنگ‌های گرم و سرد، تیره و روشن و سیال بودن حرکت چشم از مواردی است که دانش‌آموز در این تمرین با آن روبه‌رو خواهد شد. پس از پایان مرحله رنگ‌گذاری، معلم می‌تواند در یک یا چند نمونه از کارها با استفاده از تقویت خطوط کناری رنگ‌ها در جایی که نیاز است تفکیک بهتری میان سطوح ایجاد، و دانش‌آموزان را به این امر راهنمایی و تشویق کند.

گام هشتم : تجربه رنگ‌گذاری و تلاش برای تعادل به صورت حسی است : معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد تا روی یک کاغذ A۴ به صورت دلخواه مجموعه‌ای از خطوط صاف، منحنی، متقاطع یا ترکیبی ایجاد، و در مرحله بعد داخل سطوح ایجاد شده را رنگ‌آمیزی کنند. نکاتی که در این مرحله می‌توان مورد تأکید قرار داد :

- چشم نباید در یک قسمت کار متوقف شود. برای این منظور تکرار یک رنگ در دو یا سه قسمت کار، حرکت چشم را به جریان می‌اندازد.
- در سطوحی که رنگ‌های مشابه دارند، خطوط مرزی می‌تواند برای جداسازی آنها استفاده شود.

گام نهم : تمرینات شفاهی : استفاده از شکل های بصری به صورت انتزاعی و ارتباط مفهومی یا حسی که دانش آموز با آن برقرار می کند فضای مناسبی برای درک موضوع ترکیب بندی ایجاد می کند. به عنوان نمونه تصاویری همچون شکل های ارائه شده در کلاس به نمایش گذاشته، و از دانش آموزان خواسته شود تا در مورد آنها صحبت، و احساس یا افکار خود را در مورد هر تصویر بیان کنند.

ارزش گذاری مرتبط با درس سوم : درک عمومی ترکیب بندی در محیط اطراف : تعداد مثال هایی که دانش آموز می تواند در مورد مصداق های ترکیب بندی در محیط زندگی خود بزند، حاوی ارزش است. اینکه بتواند در مورد یک موضوع خاص، کارایی و زیبایی را تحلیل کند، نیز ارزشمند است. چنانچه بتواند پیشنهادی در مورد ترکیب بندی بهتر برای یک موضوع مشخص ارائه، و یا دانش آموز بتواند تعریفی از ترکیب بندی (به طور عمومی) ارائه کند. نشان دهنده درک موضوع ترکیب بندی است.

نگاشتار و تبلیغات (گرافیک)

درس اول
تا سوم

هدف درس

■ آشنایی با گرافیک و جایگاه آن در جامعه امروز

انتظارات عملکردی

- نقش ارتباط جمعی در شکل گیری شاخه های مختلف گرافیک را بدانند.
- جایگاه گرافیک را در جامعه امروز بشناسند.
- شاخه های هنر گرافیک و کاربرد هر یک از آنها را بدانند.

شرح موضوع

در مجموع این سه درس، موارد زیر مورد توجه قرار می گیرد: در ابتدا بهتر است، معنی گرافیک و ویژگی های یک اثر گرافیکی توضیح داده، و سپس انواع شاخه های گرافیک معرفی شود. در انتها تبلیغات و رسانه های تبلیغاتی و تأثیر آنها بر مخاطب بررسی می شود.

معنی گرافیک

واژه گرافیک از کلمه یونانی به معنای خراشیدن و حک کردن گرفته شده است. در روش های تکثیر

قدیمی، نقش را روی سنگ یا مس خراش می‌دادند و سپس آن را با برگرداندن روی سطح کاغذ تکثیر می‌کردند. بنابراین تعریف مشخص می‌شود که تکثیر جزء ذات اثر گرافیکی بوده است. اختراع صنعت چاپ (قرن ۱۵ میلادی) در شکل‌گیری معنای امروزی گرافیک بسیار تأثیرگذار بود. در آن زمان آثار هنرمندان بیشتر در زمینه چاپ‌های دستی کتاب و به تعبیری آثار غیر تجاری بود که تحت نام «گرافیک سنتی» بررسی می‌شود. ولی با ورود به دنیای صنعتی به‌خصوص در قرن بیستم، زمینه‌های شکل‌گیری «گرافیک مدرن» پدید آمد. در دنیای امروز بیشتر آثار گرافیکی جنبه کاربردی دارد و توسط تولیدکننده محصول یا سفارش‌دهنده به هنرمند سفارش داده می‌شود. در این گونه از آثار، انتقال پیام بدون ابهام به مخاطب بسیار مهم است. در برخی آثار گرافیکی که کمتر ماهیت تجاری دارد (مانند تصویرسازی و انیمیشن) و یا آثاری که هنرمند به میل و اراده خود خلق می‌کند، هنرمند آزادی عملی بیشتری دارد. با پیشرفت علم و فناوری، علاوه بر صنعت چاپ، فناوری دیجیتال نیز در خدمت هنرمندان گرافیک برای اطلاع‌رسانی در تمام ابعاد جامعه مورد استفاده قرار می‌گیرد. به‌طور کلی می‌توان گفت هر اثر گرافیکی دارای این ویژگی‌ها است:

■ امکان تکثیر دارد؛ ولی با ورود فناوری دیجیتال و رسانه‌های جدید (تلویزیون، رایانه، اینترنت) تکثیر می‌تواند صورت نگیرد.

■ با اطلاع‌رسانی بخشی از نیاز جامعه را برطرف می‌کند.

■ دارای پیام است.

■ به هنرمند سفارش داده می‌شود.

■ علاوه بر جنبه هنری و فرهنگی، بعد تجاری نیز دارد.

شاخه‌های گرافیک

در هنر امروز شاخه‌های گرافیک علاوه بر رفع نیازهای جامعه و اطلاع‌رسانی، جنبه‌های زیبایی‌شناسانه نیز دارد که عبارت است از:

نشانه و آرم: نشانه‌ها و نمادهایی برای معرفی سریع یک برند یا محصول، شرکت و ... است که به‌صورت نشانه‌های تصویری و نشانه‌های نوشتاری و یا تلفیقی از این دو وجود دارد.

تایپوگرافی: در این گونه از پوسترها شالوده اصلی پوستر با استفاده از متن است و هنرمند با تغییراتی در نوشتار، مثل اندازه، فاصله و شکل حروف، فاصله بین خطوط و... نوعی زبان بصری برای نوشتار به وجود می آورد.

انتشارات: تمام مراحل طراحی و چاپ کتاب، مجله یا روزنامه، کاتالوگ و بروشور، تقویم است؛ مانند طراحی جلد کتاب یا مجله، طراحی صفحات داخلی، نظارت بر چاپ و...

بروشور کتابچه‌ای کوچک و چند لته برای معرفی شرکت یا مؤسسه، معرفی محصول و چگونگی استفاده از آن، نمایشگاه، نکات بهداشتی و اجتماعی و فرهنگی، آموزشی و... است که گاهی جنبه تبلیغاتی نیز دارد.

پوستر: نوعی اعلان خبری در زمینه یک رویداد و یا اهداف تبلیغاتی و اقتصادی، فرهنگی و دینی، سیاسی، اجتماعی، ورزشی و... است که معمولاً با نوشتار و تصویر (به صورت نقاشی و یا عکس) همراه است.

طراحی جلد و لوگوی مجله (عنوان مجله) با عناوین داخلی و موضوع مجله و نوع مخاطب آن ارتباط مستقیم دارد.

استفاده از تصویرسازی و نمادها در طراحی

پوسترهای سیاسی و اجتماعی با هدف آگاهی بخشی عمومی

پوستر فیلم از مردمی ترین انواع پوستر است که همه نوع مخاطب را از لحاظ اجتماعی و فرهنگی ... درگیر می کند. در طراحی این پوسترها جلب توجه و ایجاد علاقه در مخاطب برای دیدن فیلم از طریق گذاشتن تصاویر بازیگران اصلی و پیام فیلم، نورپردازی، انتخاب یک صحنه مناسب از فیلم و ... بسیار اهمیت دارد.

تصویرسازی: نوعی مصورسازی در ارتباط با متن است که از لحاظ موضوع به شاخه‌های گوناگونی مانند تصویرسازی علمی و کتاب‌های آموزشی، تصویرسازی کودک، تصویرسازی تبلیغاتی، تصویرسازی برای مجلات و پوسترها تقسیم می‌شود. تصویرسازی کتاب کودک علاوه بر منطبق بودن تصویر با متن و دقت در طراحی فضاهای مثبت و منفی، با رده سنی مخاطب ارتباطی مستقیمی دارد. در رده‌های سنی پایین‌تر توجه به نکاتی مانند سلیقه و توانایی درک کودک، تقویت تخیل، رنگ‌های ملایم و شاد، اغراق، برتری تصویر به نوشتار بسیار اهمیت دارد. با افزایش سن کودک، کاهش تنوع رنگ، کاهش حجم تصویر نسبت به نوشتار، تصاویر پیچیده‌تر، لزوم استفاده از تضاد و اغراق دیده می‌شود. تصویرسازی داستان‌های مصور یا کمیک استریپ، صحنه‌های داستان را به صورت تصاویری در پی نمایش می‌دهد و از نوشتار فقط برای نشان دادن گفت‌وگوها استفاده می‌شود.

تصویرسازی داستان‌های مصور یا کمیک استریپ

تصویرسازی برای کتاب نوجوانان

تصویرسازی کتاب کودک

تبلیغات: هدف آن ماندگار کردن پیام در ذهن مخاطب است. تبلیغات با واسطه‌های متعددی مانند مطبوعات و نشریات، صدا و سیما، اینترنت و دنیای مجازی، پوستر و... انجام می‌شود. تبلیغات با هدف جذب مخاطب در مکان‌های گوناگونی مانند ایستگاه مترو و اتوبوس، فرودگاه، سر در فروشگاه، کانال‌ها و مجلات، صفحات وب و دنیای مجازی، تلویزیون و... انجام می‌شود.

گرافیک محیطی از دو زاویه قابل بررسی است: یکی زیباسازی فضای شهری و ایجاد ارتباط بصری بین انسان با محیط اطراف مانند طراحی ایستگاه‌های اتوبوس و مترو، بلیت فروشی، آبنماها و... و دیگری طراحی آثاری که در کنار جنبه‌های زیبایی، هدف آنها ارتباط و انتقال پیام است؛ مانند طراحی اعلان‌های شهری، نشانه‌های راهنمایی و تابلوهای اعلانات. لازم به ذکر است که موقعیت مکانی و فاصله آن تا بیننده و همین‌طور سرعت حرکت مخاطب در طراحی گرافیک محیطی نقش بسیار مؤثری دارد؛ به عنوان مثال بین طراحی بیلبورد در بزرگراه‌ها با طراحی استندهای تبلیغاتی در گذرگاه‌ها فرق زیادی است؛ زیرا مخاطب در برخورد با بیلبورد، سواره و در حال حرکت است ولی در رویارویی با استند تبلیغاتی، پیاده و حتی گاه بی‌حرکت و ساکن است و به همین دلیل در طراحی بیلبوردها باید انتقال سریع پیام (متن و تصویر) را در نظر گرفت. نکاتی مانند ساده، به دور از ابهام، روان بودن و رؤیت از فاصله دور از مواردی است که همواره در طراحی بیلبوردها باید رعایت شود.

طراحی فضاهای شهری به منظور زیباسازی و جاذبه بصری که می‌تواند با نقاشی، حجم سازی و پیکره، ماکت و... نیز همراه باشد.

طراحی تابلوهای راهنمای نشانه‌ها، بیلبرد و ایستگاه‌ها و استندها با هدف انتقال پیام به مخاطب

انیمیشن: ایجاد حرکت در تصاویر پی‌درپی براساس خطای دید انسان است. انیمیشن با نام نقاشی متحرک و پویا نمایی نیز شناخته می‌شود. تخیلی بودن و تصویر کردن اتفاقات غیرممکن همراه با اغراق از ویژگی‌های آن است. کاربرد انیمیشن در برنامه‌های آموزشی، سرگرمی و میان برنامه‌ها، مجموعه‌های علمی و تخیلی، آگهی‌های تبلیغاتی و... است.

بسته‌بندی: به صورت جعبه و برچسب، ساک و ظرف برای محصولات بهداشتی و آرایشی و صنعتی،

خوراکی، پوشاک و... است که در کنار محافظت از محصول، وظیفه معرفی محصول به مخاطب و همچنین جلب نظر او را نیز به عهده دارد. بسته‌بندی با مواد مختلف مانند کاغذ و مقوا، شیشه، پلاستیک و فلزات انجام می‌شود.

فتوگرافیک: در این هنر ابتدا عکاسی، و سپس عکس با استفاده از امکانات نرم‌افزاری به فضای نقاشی و یا گرافیک تبدیل می‌شود.

رسانه‌های جمعی و گرافیک دیجیتال: هنری است که در تمام یا بخشی از فرایند تولید از رایانه استفاده شده باشد. محصول هنری دیجیتال چیزی است که نتیجه آن، در هر سامانه به صورت دیجیتال تولید

شود. این تولید می‌تواند از صفحه مانیتور مشاهده شود یا به صورت پرینت و یا محصول هنری سه بعدی مانند مجسمه سازی یا معماری قابل رؤیت باشد.

فرایند تدریس

(روش تدریس اعضای گروه، بخش کلیات ص ۱۲)

گام اول : دانش‌آموزان به گروه‌های سه نفره تقسیم می‌شوند.

گام دوم : معلم به هر دانش‌آموز در هر گروه یک شماره از یک تا سه می‌دهد.

گام سوم : از شماره‌های یک هر گروه می‌خواهد تا در درس دوم اعلان از ص ۴۲ تا ۴۵ را مطالعه کنند.

از شماره‌های دو می‌خواهد تا هرچه مطلب درباره صفحه آرای ۴۷-۴۶ هست، مطالعه کنند و از شماره‌های سه هر گروه می‌خواهد تا در مورد طراحی جلد مطالعه کنند؛ ص ۴۸

دانش‌آموزان براساس شاخه‌های گرافیک به گروه‌های مختلف تقسیم شوند. از هر کدام از گروه‌ها خواسته شود تا با جمع‌آوری نمونه و مطالبی در ارتباط با شاخه انتخابی خود، آن را برای دیگران به اختصار توضیح دهند.

از دانش‌آموزان خواسته شود تا مشاهدات خود را در ارتباط با تمام آثار گرافیکی که در طول یک شبانه روز بین راه از خانه تا مدرسه، درون خانه، فروشگاه‌ها، تلویزیون و تلفن همراه، ... دیده‌اند به صورت عکس و یا نوشتار ثبت، و آنها را در جدول زیر دسته‌بندی، و بررسی کنند که در آن مورد انتخابی کدام یک از شاخه‌های گرافیک دیده می‌شود؛ مانند جدول زیر :

نام	نشانه و آرم	پوستر	تصویرسازی	بسته‌بندی	ویژگی تبلیغاتی	انتشارات و مطبوعات	رسانه‌های جمعی	گرافیک دیجیتال
پودر لباسشویی	* (آرم شرکت)		* (تصویر روی جعبه)	* (شکل کلی جعبه)	*			* (استفاده از نرم افزارهای دیجیتال برای بازنمایی تصاویر)
کتاب فارسی	* (آرم وزارت آموزش و پرورش)		* (تصویرسازی متن)			* (صفحه آرای)		

لوازم هفته آینده : از دانش آموزان خواسته شود یک فیلم ایرانی ترجیحاً در گروه کودک و نوجوان را با مشورت گروه انتخاب، و سپس در مورد آن تصاویری از روزنامه‌ها و مجلات جمع‌آوری کنند و به کلاس بیاورند.

گام چهارم : ابتدا هر گروه به معرفی داستان فیلم بپردازند و سپس از دانش آموزان خواسته شود با استفاده از پریده‌هایی از مجلات، روزنامه، کتاب، اینترنت و... تصاویری در ارتباط با موضوع فیلم که با خود به کلاس آورده‌اند به صورت گروهی و با همکاری، پوستری برای آن فیلم با روش کولاژ یا تکه چسبانی درست کنند.

گام پنجم : چند نمونه از کتاب (با موضوع داستان کودک، کتاب درسی، داستان یا شعر) و مجله با موضوعات ورزشی، هنری، اجتماعی و... را به کلاس درس بیاورند. همانند زیر جدولی تهیه و از دانش آموز خواسته شود دریافت‌های خود را نسبت به این نمونه‌ها در جدول مشخص کنند :

عنوان	کتاب درسی (فرهنگ و هنر پایه نهم)	مجله حرفه هنرمند	شاهنامه فردوسی (داستان یا دیوان اشعار)	کتاب حسنی ما یه بره داشت (کتاب کودک)
ویژگی ظاهری	قطع کتاب بزرگ/ جلد مقوایی/ مصور/ آرم/ معرفی مقطع آموزشی	لوگوی (آرم) مجله/ عناوین داخلی مجله/ شماره مجله/ تاریخ/ جلد کاغذی/ مصور	قطع بزرگ/ جلد ضخیم/ مصور	قطع مربع/ مصور
نوع تصاویر	نگارگری/ عکس/ نقوش تزئینی	استفاده از تصاویر عکاسی شده	نگارگری و خوشنویسی	تصویر سازی کودک
نوع خط و نوشته	خط نستعلیق برای عنوان و خطوط تایی	عنوان مجله با استفاده از طراحی حروف/ استفاده از خطوط تایی	نستعلیق	خط تایی همراه با رنگ شاد

عکس‌های ترکیبی و روایی

درس اول
و دوم

هدف درس

■ آشنایی با برخی از شیوه‌های عکاسی

انتظارات عملکردی

- یک اثر با شیوه فتو مونتاز ایجاد کنند.
- طبق داستان ذهنی خود، عکاسی روایی انجام دهند.

فرایند تدریس

گام اول: از دانش‌آموزان خواسته شود با استفاده از ترکیب تصاویری که به همراه آورده‌اند، یک تصویر جدید بسازند. معلم توضیح می‌دهد که بهتر است ترکیب شما مفهوم جدید را بیان کند و از ترکیب نقاشی با عکس هم می‌توان استفاده کرد.

گام دوم: از دانش‌آموزان خواسته شود به منظور عکاسی روایی، یک داستان ذهنی در نظر بگیرند. در جلسه بعد داستان خود را عکاسی کنند و به کلاس بیاورند. (در این مرحله استفاده از روش عکاسی بی‌دوربین بسیار اثربخش است مراجعه شود به عکاسی پایه هفتم صفحه ۶۵ همین کتاب)

گام سوم: متن و تصاویر کتاب مورد مطالعه قرار گیرد.

گرایش‌های عکاسی

درس سوم

هدف درس

■ آشنایی با گرایش‌های عکاسی

انتظارات عملکردی

■ یکی از گرایش‌های عکاسی را انتخاب و عکاسی کنند.

شرح موضوع

عکاسی، گرایش‌های مختلفی با کاربردهای گوناگون دارد. برخی مواقع مرزبندی بین گرایش‌ها سخت می‌شود و تعریف جامعی نمی‌توان ارائه کرد. برای فعالیت در این گرایش‌ها باید علاقه فرد مورد توجه قرارگیرد. گرایش‌های عکاسی عبارت است از عکاسی خبری، مستند اجتماعی، طبیعت و مناظر، حیات وحش، چهره، ورزشی، شب و نجومی، صنعتی و تبلیغاتی، ماکرو و معماری. از دیگر انواع عکاسی می‌توان به عکاسی خیابانی، سینما و نمایش، زیر آب، هوایی و هنری و خلاق (فاین آرت) اشاره کرد. در این قسمت به بررسی این گرایش‌ها می‌پردازیم؛ اما نکته‌ای که باید در نظر بگیرید این است که ممکن است یک عکس در چند شاخه مختلف پذیرفته شود.

عکاسی خبری (فتوژورنالیسم): عکاس در هر مجموعه عکس خبری، یک گزارش تصویری از یک

عکس از ادی آدامز

اتفاق را بی‌طرفانه ثبت، و یک داستان خبری را بازگو می‌کند. این اتفاق ممکن است خبر عمومی یا لحظه‌ای باشد. خبرهای عمومی مانند جشن‌ها و مراسم‌ها و کنفرانس‌های خبری است؛ اما خبرهای لحظه‌ای بدون برنامه‌ریزی قبلی است؛ مانند تصادف و زلزله و سیل و خسارات آن. هدف اصلی در این شاخه خبررسانی است و دغدغه بیشتر برای گفتن اتفاق‌هایی است که در زمان حال روی می‌دهد. عکاسان خبری در رسانه‌های خبری مانند

خبرگزاری‌ها و مطبوعات و مجلات و وبسایت‌های خبری مشغول کار می‌شوند. بعضی از عکاسان به شیوه مستند خبری عکاسی می‌کنند. آنها مدت زمان بیشتری را نسبت به عکاس خبری صرف سوژه‌هایشان می‌کنند. نمونه‌اش یکی از معروف‌ترین عکاسان جنگ دنیا جیمز نجوی است. او معتقد است: «تصاویر مستند بهترین وسیله برای نشان دادن چیزی است که اتفاق می‌افتد». در واقع او عکاس ضد جنگ است. او تحت تأثیر عکس‌های جنگ ویتنام به عکاسی روی آورد.

عکاسی مستند اجتماعی : در این شاخه نیز عکس‌ها به صورت مجموعه عکس و عموماً از وقایع جامعه، مردم و وضع اجتماعی آنان است. فرهنگ‌ها، ادیان، اقلیت‌ها، افراد تحت فشار جامعه، جنگ و بلایای طبیعی و تأثیرات آن بر جامعه از نمونه موضوعاتی است که عکاس به آنها می‌پردازد. وی

با پس زمینه فکری قبلی و با هدف، دیدگاه شخصی خود را ارائه می‌کند. در این شاخه عکاس زمان زیادی را صرف تحقیق و بررسی و عکاسی از طرح انتخابی خود می‌کند. وی طرح بلندمدتش را با یک خط روایی و داستانی در قالب تصاویر بیان می‌کند. عکاس مستند اجتماعی، نگاه عمیق و متفکرانه‌ای دارد و در نتیجه مخاطبان عکس‌هایش را به فکر وامی‌دارد.

عکس از عبدالعلی حدادیان

عکاسی خیابانی : عکاسان خیابانی زمان زیادی را در سطح شهر عکاسی می‌کنند و منتظر می‌مانند تا عکس دلخواهشان را بگیرند. در این شاخه باید فکر و نگاه جست‌وجوگر داشت؛ باید قدم زد و به دنبال لحظات جالب بود. عکاسان خیابانی، لحظات گذرایی از زندگی روزمره انسان‌ها را در اماکن عمومی عکاسی می‌کنند. سوژه‌های آنها مردم و یا خیابان‌ها و مکان‌های مختلف و همچنین اشیاء المان‌ها و مناظر شهری هستند.

عکس طبیعت از مایکل کتا

عکاسی طبیعت و منظره : عکاسی از مناظر طبیعی، گیاهان، جانوران، کوه‌ها یا صخره‌ها و غیره به گونه‌ای که هیچ اثر مستقیم یا غیر مستقیمی از حضور انسان‌ها مانند راه‌ها، جاده‌ها، ماشین‌ها و سیم‌های برق وجود نداشته باشد، عکس طبیعت

به‌شمار می‌رود؛ اما اگر در عکس‌های طبیعت، حضور انسان به‌صورت مستقیم یا غیر مستقیم باشد، عکس منظره خواهد بود.

عکس از نیک برانت، حیات وحش

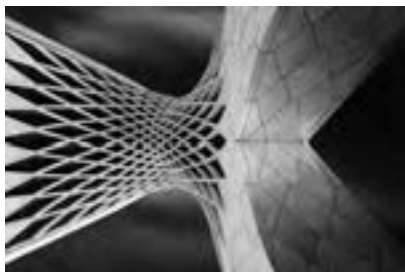
عکاسی حیات وحش : سوژه‌های عکاسی حیات وحش، حیوانات، پرندگان، حشرات و جانداران زیر آب هستند که باید به‌صورت آزاد و در محیط طبیعی زندگی خود باشند. عکاس باید عاشق حیوانات، و از طبیعت وحشی آنها آگاهی کامل داشته باشد. عکاسان حیات وحش برای گرفتن عکس‌های بهتر معمولاً خود را استتار می‌کنند.

عکس از آگوست ساندو

عکاسی چهره : در این شاخه می‌توان از چهره انسان‌ها با نورپردازی و بهره‌گیری از نورهای مصنوعی و فلاش‌ها و یا با نور طبیعی و یا ترکیبی از اینها عکس‌برداری کرد. می‌توان در محیط طبیعی، شهری، استودیو عکاسی و یا منزل از فرد مورد نظر عکاسی کرد. عکاسی از چهره ممکن است تمام قد و یا یک کادر بسته باشد. برای ثبت یک پرتره خوب باید از سوژه خود شناخت کافی داشت؛ بنابراین باید زمانی را صرف صحبت کردن با سوژه گذراند تا روحیات او را شناخت. سوژه نیز باید بتواند با عکاس ارتباط برقرار کند و حالت مصنوعی نداشته باشد.

عکاسی معماری : عکاس در این شاخه از نمای کلی بیرونی آثار معماری، ساختمان‌ها و بناها و همچنین از جزئیات نما و فضاهای داخلی عکاسی می‌کند. عکاس در این شاخه ابتدا اطلاعاتی از بنای مورد نظر را کسب، و زوایای مختلف آن را بررسی می‌کند. زاویه دید در این سبک بسیار مهم است و عکاس سعی می‌کند بهترین وجه یک بنا و همچنین جزئیات آن را به تصویر بکشد. در این شاخه معمولاً عکاسان از نور

عکس از محمد رفیعی

مایل صبحگاهی و یا هنگام غروب بهره می‌برند؛ چرا که سایه‌ها مناسب است و کنتراست خوبی دارد. عکس‌های رنگی هنگام شب از بناها نیز جلوه خاصی دارد. می‌توان از عناصر موجود در اطراف بنا مانند درختان و شاخه و برگ‌هایشان استفاده کرد و مانند قابی برای بنای مورد نظر قرار داد. همچنین وجود انسان در کنار بنا می‌تواند معیار خوبی برای تشخیص ابعاد ساختمان باشد.

عکاسی ورزشی : در این شاخه از صحنه‌های ورزشی و ورزشکاران و مسابقات ورزشی درون سالن یا بیرون سالن عکاسی می‌شود. همچنین عکاس می‌تواند از اتفاقات کنار زمین بازی و چهره تماشاچیان نیز

عکس‌ها از باب مارتین

عکاسی کند. اتفاقات در ورزش در کسری از ثانیه روی می‌دهد؛ بنابراین عکاس ورزشی باید سرعت عمل زیادی داشته باشد تا بتواند لحظه اوج یک حرکت ورزشی را ثبت کند. همچنین باید از رشته‌های مختلف ورزشی اطلاعات خوبی داشته باشد. باید قوانین مربوط به آنها را بداند تا در زمان عکاسی موفق عمل کند. بیشترین کاربرد این عکس‌ها برای رسانه‌ها و خبرگزاری‌ها و مجلات است.

عکاسی شب و نجومی : عکاسی شب، هنگام غروب و یا در تاریکی شب انجام می‌شود. سوژه‌های عکاسی شب معمولاً نمای شهر، نورپردازی‌های هنگام شب و آسمان شب در شهر را دربر می‌گیرد. در

عکس از سید علی اصغر ربانی، کهکشان آندرومدا M۳۱ محل عکاسی: منطقه چاه‌سور، کویر سه‌قلعه فردوس، خراسان جنوبی مدت زمان نوردهی: ۵ دقیقه به روش آفوکال

عکاسی نجومی به جاذبه‌های دیدنی آسمان شب مانند ماه و ستاره و کهکشان‌ها می‌پردازند. عکاس در این شاخه باید برای ثبت پدیده‌های خاص در آسمان و در زمان و مکان مناسب برای عکاسی حاضر باشد. بهترین مکان عکاسی از آسمان، جاهایی است که آلودگی نوری وجود ندارد؛ مانند خارج از شهر. در این شاخه صبر و حوصله عکاس برای نوردهی‌های طولانی مدت لازم است.

عکس صنعتی از استودیو اکتا

عکاسی صنعتی و تبلیغاتی: عکاسی صنعتی و تبلیغاتی از کاربردی‌ترین شاخه‌های عکاسی است. این عکس‌ها در خدمت معرفی، تبلیغ و فروش کالاها است. این دو شاخه بسیار به هم نزدیک است با این تفاوت که در عکاسی صنعتی، هدف نشان دادن محصولات، واقعیت کامل و دقیق خود کالا است بدون هیچ‌گونه اغراقی همان‌گونه که هستند؛ اما در عکاسی تبلیغاتی برای جذب مشتری با استفاده از شیوه‌های خلاقانه برای تبلیغ کالا، بهترین وجه محصول ثبت می‌شود.

عکس از اسکات کنستانتین

عکاسی ماکرو: در عکاسی ماکرو سوژه‌های کوچک در نمایی نزدیک ثبت می‌شود. در عکاسی ماکرو در واقع تصاویر، بزرگ‌تر از اندازه واقعی خود با جزئیاتی ثبت می‌شود که به چشم معمولی نمی‌توان آنها را دید. عکاسان برای ثبت این تصاویر از لنزهای مخصوص استفاده می‌کنند. معمولاً سوژه‌هایی در طبیعت نظیر حشرات و گیاهان در این سبک عکاسی می‌شوند.

عکس از سعید فرجی

عکاسی هوایی: به عکس‌هایی که بالاتر از سطح زمین گرفته می‌شود، عکاسی هوایی می‌گویند. این عکس‌ها پرسپکتیو متفاوتی دارد و معمولاً از داخل وسایل پرنده بدون سرنشین یا با سرنشین عکاسی می‌شود و به دلیل ارتفاع زیاد عکس‌ها نمای وسیعی دارد.

عکس از اریک جن

عکاسی زیر آب: در این شاخه عکاسان می‌توانند از موجودات دریایی و همچنین جاذبه‌های گوناگونی که زیر آب وجود دارد با تجهیزات خاصی برای محافظت از دوربین شان عکاسی کنند. زیر آب شما به نور بیشتری برای عکاسی نیاز دارید. بسته به اینکه فاصله شما از سوژه زیر آب چقدر است و همین طور در چه عمقی در زیر آب هستید، نیاز شما به نور متفاوت است. آشنایی با غواصی برای این شاخه نیز ضروری است.

عکس از صمد قربانزاده

عکاسی فاین آرت: می‌توان گفت این شاخه ترکیبی از شاخه‌های مختلف است. هنرمند دیدگاه‌های شخصی خود را با نگاهی زیبایی شناسانه، رؤیاگونه و یا سوررئال بیان می‌کند. در سبک فاین آرت می‌توانیم رؤیا و واقعیت را با هم تلفیق کنیم و اثری متفاوت به نمایش بگذاریم. عکاس در این سبک باید خلاقیت زیادی داشته باشد. همچنین عکاس در این سبک از نرم افزارهای ویرایش عکس بیشتر بهره می‌گیرد.

عکس از رضا موسوی

عکاسی سینما و تئاتر: در گروه‌های حرفه‌ای، عکاس سینما یا تئاتر، همچون یکی از اعضای گروه، آنها را از ابتدا تا انتهای کار همراهی می‌کند. عکاس باید بتواند در عکس‌هایش موضوع داستان را نشان دهد و بیننده را متوجه حال و هوای آن کند. در عکاسی تئاتر، عکاس باید فاصله و زاویه مناسب را با بازیگر انتخاب کند؛ اما عکاس در عکاسی سینما معمولاً هنگام تمرین قبل از برداشت اصلی، عکاسی

می‌کند؛ چرا که صداپردازی هنگام ضبط انجام می‌شود و نباید صدای شاتر دوربین عکاسی شنیده شود. عکاس معمولاً باید نزدیک به زاویه دید دوربین فیلمبرداری عکاسی کند؛ اما زاویه دید شخصی خودش را نیز می‌تواند ثبت کند. طراحی صحنه در عکس تئاتر و سینما تأثیر بسزایی دارد و نورپردازی و ترکیب‌بندی

نیز اهمیت ویژه‌ای دارد. از این عکس‌ها به منظور تهیه پوستر و عکس‌های تبلیغاتی فیلم یا تئاتر استفاده می‌شود و به این وسیله مخاطب، شیفته دیدن اثر می‌شود. گاه یک عکس همه معنا و مفهوم اثر را به نشانه تبدیل می‌کند تا هیچ‌گاه از یادها نرود. همچنین عکاس‌ها در این شاخه به تهیه عکس‌هایی با عنوان پشت صحنه مشغول می‌شوند. عکاسان باید عکس‌های دست‌اندرکاران پشت صحنه را نیز ثبت کنند که در آینده این عکس‌ها جزو اسناد تاریخی به شمار می‌آید.

نقد و تحلیل عکس / درک عکس

همان‌طور که ما سواد خواندن و نوشتن را فراگرفته‌ایم برای درک تصویر نیز به سواد بصری نیاز داریم. برای فراگرفتن سواد بصری باید عناصر بصری و ترکیب‌بندی را شناخت. بهترین آموزش، دیدن آثار ارزشمند عکاسی است. ما می‌توانیم بدون داشتن سواد بصری هنرمند تا حدودی اثر را درک کنیم و معانی و نمادها را بفهمیم؛ چرا که همزمان با حس بینایی، تصاویر را در ذهن خود تحلیل می‌کنیم.

چطور عکس را بخوانیم و آن را ارزیابی کنیم؟

۱ بهتر است برای شروع، عکسی را انتخاب کرد که برایمان جذاب است تا از خود بپرسیم چرا این عکس برایمان جذاب است. این‌گونه پرسش‌ها کمک می‌کند تا درک بهتری از عکس داشته باشیم. شاید در ابتدا این کار سخت به نظر برسد؛ چرا که عکاس با جهان بینی شخصی خود عکسی را ثبت کرده است و حالا ما با دیدن عکس‌ها می‌خواهیم هدف وی را از درون عکس بخوانیم. (اگر عکاس عکس را بشناسیم و با مجموعه عکس‌های او آشنا باشیم، بهتر می‌توانیم عکس را ارزیابی کنیم.)

۱ ابتدا با عکس باید ساده برخورد کنیم، این روشی کارآمد است. درباره چیزهایی که در عکس دوست داریم و همچنین در مورد عناصری که حس می‌کنیم و یا توجه ما را جلب کرده است، صحبت کنیم. باید سعی کنیم افکار و احساساتمان را به کلام بیاوریم.

۲ در مورد ترکیب‌بندی عکس صحبت کنیم و به توصیف آنچه می‌بینیم پردازیم. برای این کار فرض می‌کنیم می‌خواهیم برای شخصی که عکس را ندیده است، آن را توصیف کنیم. چه چیزی در عکس می‌بینیم؟ هر آنچه را که می‌بینیم مانند اشخاص، اشیاء، مکان‌ها و رخدادها را توصیف کنیم. تمام جزئیات را ذکر کنیم؛ حتی اگر بدیهی به نظر برسد. کنجکاو باشیم و سپس با دیدن عکس سؤالات دیگری از خود بپرسیم: موضوع عکس چیست؟ چه چیزی درباره آن می‌دانیم؟ بدین ترتیب می‌توانیم اطلاعاتی را از درون عکس به دست بیاوریم که به درک عکس کمک می‌کند.

۴ سپس می‌توانیم دیدگاه شخصی خود را در مورد عکس بگوییم. همان گونه که ما شعری را تفسیر می‌کنیم، می‌توانیم عکس را نیز با دیدگاه خودمان تفسیر کنیم و به توضیح آن بپردازیم. عکس چه می‌خواهد بگوید؟

۵ باید فکر کنیم هدف عکاس چه بوده است و ما چه مفاهیمی از عکس دریافت می‌کنیم. بعضی تصاویر پیچیدگی خاصی ندارد و به سرعت، مفهوم قابل درک است؛ اما بعضی تصاویر به مکاشفه بیشتری نیاز دارد و نیازمند طرح سؤالات بیشتر است تا بتوانیم معنایشان را بفهمیم. در پایان نیز می‌توانیم ارزیابی و قضاوت خود را از عکس با دلبلمان بگوییم؛ اینکه فکر می‌کنیم این عکس تا چه حد موفق بوده است و چه برجستگی‌هایی، و یا چه کاستی‌هایی دارد. به یک نمونه از نقد عکس توجه کنید:

مثال: تحلیل عکس «امید به زندگی جدید (Hope for a New Life)»

برنده نخست در بخش عکاسی خبری لحظه‌ای پنجاه و نهمین مسابقه عکس ورلدرس، ۲۰۱۶ عکسی که از لحظاتی فرار، غیرقابل تکرار، خطرناک و دردآور شکار می‌شود، جسارت عکاسی را نمایان می‌سازد که با حضور در دل سهمگین‌ترین وضعیت، خود را متعهد و موظف می‌داند تا هم ثانیه‌ها را به زیباترین شکل تثبیت کند و هم وضعیت خاصی را از دل طبیعت و یا زندگی انسانی به نمایش بگذارد. عکس برگزیده برای تحلیل در این مقاله، تصویری است از انتقال نوزادی توسط یک زن و مرد از لابه‌لای سیم‌های خاردار در منطقه عبور پناهجویان سوریه.

عکاس: وارن ریچاردسن عکاس آزاد مطبوعات است که هم‌اکنون در اروپای شرقی مشغول عکاسی است. وی متولد ۱۹۶۸ در استرالیاست. عکاسی را به شکل تجربی و با تمرکز بر موضوع انسان و محیط، آموخته است و با روزنامه‌ها و مجلات و شرکت‌های تبلیغاتی همکاری می‌کند.

او مدتی در آسیا، امریکا و اروپا زندگی کرده است. دوره‌ای نیز در انگلستان و امریکا به عکاسی از افراد سرشناس پرداخت. در سال ۲۰۱۵ زمانی که در مرز صربستان و مجارستان فعالیت می‌کرد، عضو گروه روزنامه‌نگارانی بود که بحران پناهندگان را پوشش می‌دادند و از برخورد خشونت‌بار پلیس با پناهجویان عکس و گزارش تهیه می‌کردند. طرح آینده وی سفر به مناطق مجاور قطب شمال برای عکاسی از اوضاع مهاجران و تغییرات آب و هوایی ناشی از دخالت انسانی است.

عکس

مردی با حالتی هیجان‌زده در حال دست به دست کردن نوزادی از میان سیم‌های خاردار است. زمان میان شب و روز و از حداقل نور برخوردار است. نفر مقابل مرد، ظاهراً زنی است که با دستان کشیده‌اش نوزاد را می‌ستاند.

تحلیل عکس

آنچه به شکل آکسسوار (لوازم صحنه) در این عکس خودنمایی می‌کند، سیم‌های خاردار است. سیم‌های خاردار در پیش‌زمینه و میان‌زمینه حضور دارد و بالاتنه زن و مرد را احاطه کرده و با خطوط دایره‌وار و بندهای تیز و خاردار بر سطح آسمان بی‌رمق و کم نور گسترده است. تن و صورت زن و مرد هر آن ممکن است در عبور از میان سیم‌ها آسیب ببینند. دهان هر دو نفر باز است ولی نوزاد در خواب به سر می‌برد. دقت آنها برای عبور دادن طفل از قسمت بدون سیم خاردار، نشان از وابستگی عاطفی و احتمالی پدر و مادری دارد که هر آن خطرهای نادیده و پنهان، تهدیدشان می‌کند. سایه سیم روی چهره مرد همانند رد برش و زخمی است بر صورتی بهت‌زده و هراسناک. این چهره به همراه سر و نیم‌رخ نوزاد، جهت نور حاضر در صحنه را نمایان می‌سازد که از سمت راست تصویر می‌تابد. فیگور زن به ما و عکاس نزدیک‌تر است؛ اما به جز دست و بازوی برهنه او و دست‌بند روی مچ دست چپش، هیچ ویژگی دیگری از زن به چشم نمی‌خورد. عکاس برخلاف عرف و کلیشه رایج دنیای تصویر، که معمولاً مادر و احساسات برون‌گرایانه او را در لحظات خوف و خطر بزرگنمایی می‌کند در این لحظه اضطراب‌آور و ترسناک نه مادر و نه کودک، بلکه مرد یا پدر را به عنوان سوژه و موضوع اصلی عکس خود انتخاب کرده است و از جهتی که نور بیشتری بر اندام و چهره او می‌تابد، زاویه خود را انتخاب کرده است.

اگر تصویر را با خطوط فرضی تقسیم‌بندی کنیم، خط قرمز رنگی که کل قاب تصویر را به دو مثلث مساوی تقسیم می‌کند، میزان تعادل و توازن در اثر را به خوبی آشکار می‌سازد. حجم توده و شکل‌های سمت راست تصویر با سمت چپ آن در نسبتی، وزن دو طرف تصویر را همسنگ کرده و تعادل را باعث شده است.

جسم کودک در میانه عکس، مرکز ثقل نیروهای تصویر است که همه کشمکش‌ها و انرژی درون اثر را به خود جلب، و سنگینی و وزانت خاصی را در آن بخش ایجاد کرده است. علاوه بر آن نگاه مخاطب نیز پس از برخورد با چهرهٔ مرد به کمک خطوط مورب به سمت کودک سوق پیدا می‌کند؛ به عبارتی تقریباً همه خطوط اعم از خطوط تن زن، محیط و خط‌های مستقیم سیم‌ها به جز خطوط انحنا دار سیم‌های خاردار، همگی به سمت کودک هجوم می‌آورد و نگاه مخاطب را پس از چهره مرد به سوی او معطوف می‌دارد.

دستان زن مانند پلی است که وظیفه این انتقال را صورت می‌دهد و خمیدگی اندام مرد به سمت زن و نگاه او به بیرون کادر، دو کنش مکملی را ظاهر می‌سازد که جهت و مسیر حرکت از چپ به راست قاب را نشان می‌دهد. حالت چهره مرد همزمان با حضور نوزاد در عکس و تلاش برای عبور او از میان سیم‌های خاردار در هر بار مشاهدهٔ آن، مخاطب را دچار تعلیقی مضطربانه و نگران‌کننده می‌کند. در وهله نخست بیننده نگران طفل به خواب رفته است و در مرحلهٔ بعدی، دلواپس مرد. چون جهت حرکت تحویل دادن و گرفتن کودک از چپ به راست است و زن کمترین حالت آشکارگی را داراست، ما بعد از تحویل دادن نوزاد به زن، نگرانی مضاعف و عمیق‌تری نسبت به مرد پیدا می‌کنیم؛ اما این زن و مرد به امید کدامین زندگی جدید در تلاش و تقلا هستند؟ آیا مرد در انتهای داستان به زن و کودک پناه یافته در محیط محاصره شده توسط سیم‌های خاردار خواهد پیوست یا به جهان ناپیدا و مبهم و با احتمالاً ددمنشانهٔ پشت سر خود باز خواهد گشت؟

فرایند تدریس

گام اول : دانش‌آموزان یک هفته فرصت دارند با در دست داشتن عکسی واحد به حیاط مدرسه بروند و از دیگر دانش‌آموزان بخواهند عکس را توصیف کنند و نظرشان را در مورد عکس بگویند. نکات گفته شده را یادداشت کنند. زمانی که همه توصیفات سر کلاس خوانده می‌شود، دانش‌آموزان با توصیفات گوناگون و زاویه دیدهای مختلفی در مورد تصویر روبه‌رو و آشنا می‌شوند. هدف این تمرین بی بردن به این نکته است که هر شخص با دیدگاه خود به عکس نگاه می‌کند و امکان برداشت‌های متفاوتی وجود دارد.

گام دوم : عکسی واحد توسط معلم انتخاب می‌شود. همه دانش‌آموزان باید در مورد آن عکس، سؤالی در ذهن خود ایجاد کنند و در کلاس بپرسند. دانش‌آموزان در پایان این تمرین باید حداقل سی سؤال مختلف را در مورد عکس پرسیده باشند؛ چرا که با پرسیدن سؤال به فکر فرو می‌روند و در جهت کشف پاسخ‌ها

تلاش می‌کنند؛ به این ترتیب دانش‌آموزان با فرصتی که در اختیار دارند به فکر کردن و ایجاد سؤال در ذهن خود مجبور می‌شوند؛ سؤال‌های دیگر دانش‌آموزان را می‌شنوند و با نکاتی که به ذهنشان نرسیده بود، آشنا می‌شوند.

گام سوم : همه دانش‌آموزان در مورد یک عکس نقد بنویسند و بعد به گروه‌هایی تقسیم‌بندی شوند و نوشته‌های یکدیگر را بخوانند و تصحیح کنند. سپس از هر گروه یک نقد انتخاب و در کلاس خوانده شود. در پایان سه نقد نهایی از بین تمام گروه‌ها انتخاب شود. می‌توانید این سه نقد نهایی را به عنوان بهترین نقدها در کلاس بخوانید و به تعداد دانش‌آموزان کلاس تکثیر کنید.